

Amerikanismus, hereze, kterou žijeme (2. část)

Martin R. Čejka

13. mája 2024 ✚ *Cirkev História* ✚ CZ

predchádzajúca časť:

Amerikanismus, hereze, ktorou žijeme (1. časť)

Ilustračný obrázok, zdroj: needpix.com

První vpravdě americký a demokratický biskup (pokračování)

Po návratu do Marylandu otevřel John Carroll na rodinném pozemku kapli a působil jako řada jiných tehdejších amerických kněží jako svého druhu *sacerdos vagus*, tedy kněz „na volné noze“, protože místní hierarchie ještě neexistovala a jezuité měli takřka monopol v náboženských záležitostech v britské Severní Americe. Ačkoliv se na rozdíl od jiných mužských členů svého rodu aktivně nevěnoval politice, politika si ho i tak sama našla.

Ve stejném roce, kdy se vrátil do rodné vlasti, britský parlament přijal po vzpouře zvané Bostonský čajový dýchánek tzv. Nesnesitelné zákony (*Intolerable Acts*), kterými uvalil tresty na některé americké kolonie a zpřísnil tamější režim. Obě události byly předehrou k blížící se revoluci. Parlament navíc na stejném zasedání 22. června 1774 odsouhlasil Québecký zákon (*Quebec Act*), poněvadž se Británie snažila zavázat si tamější katolíky poté, co roku 1763 získala tuto provincii od Francie. Zmíněný zákon kromě jiného zajišťoval i „práva a výsady“ katolické Církve, včetně spravování školských zařízení.

Kontinentální kongres, tedy shromáždění zástupců třinácti amerických kolonií, to přijal s neskryvanou nelibostí. Ve svém prohlášení „lidu Británie“, plném protikatolických výpadů, odsoudil „upevňování římskokatolického náboženství (...) a zavádění tyranie, což představuje nebezpečí pro (...) sousední americké kolonie“. Budoucí „otec zakladatel“ a jeden z předních mozků revoluce v tom dokonce viděl „sklony Jiřího III. k papeženectví“. Uvedené útoky byly mimo jiné důvodem, proč Francouzi z Québecu odmítli spojení, o které Američané v letech 1775 až 1776 usilovali.

Americký antikaticizmus

zdroj: flickr.com

Právě v tomto okamžiku na politickou scénu vstoupil díky svému bratranci Charlesi i P. John Carroll. Kongres se totiž rozhodl vyslat do Montrealu delegaci, a to ve složení: Benjamin Franklin, Samuel Case a Charles Carroll. Někoho napadlo, že by nebylo od věci, kdyby je doprovázel i vlastenecky smýšlející katolický kněz, který by snad mohl na představitele Québecu zapůsobit. Volba vzhledem k rodinným vazbám nebyla složitá, tím knězem se stal John Carroll. Osobně měl sice pochybnosti, jestli by se měl jako duchovní v takovýchto politických záležitostech angažovat, ale nakonec v něm zvítězil smysl pro občanskou povinnost. Celý podnik, jak bylo řečeno, skončil fiaskem, čehož se P. Carroll ostatně obával. Nicméně seznámil se s Franklinem a ten mu jeho vlastenectví a službu nezapomněl. O sedm let později jako americký velvyslanec ve Francii, kde mj. zaséval semínka revoluce, popostrčil jeho kariéru kupředu, či přesněji výše.

P. Carroll během Americké revoluce nijak zvlášť nevystupoval, ale hned po jejím skončení projevil starost o životní podmínky svých kněžských spolubratří, kteří byli často, tak jako on, bývalými jezuiti. Snažil se rovněž zajistit jezuitský majetek, aby ho nepotkal stejný osud jako v Evropě, kde býval nezdědka zabírán Kongregací propagandy nebo místními biskupy, jelikož doufal, že dojde k obnovení řádu. Nepřekvapí, že John Carroll byl přirozeně během věcí a vzhledem k okolnostem vnímán v nově vzniklých Spojených státech jako hlavní představitel katolicismu.

V roce 1782 požádal Řím, aby kněží v Americe nepodléhali „cizí“ jurisdikci apoštolského vikáře Londýna a aby místo toho byla ustanovena místní hierarchie. A Řím souhlasil, neboť si sám dobře uvědomoval, že stávající jurisdikční situace je dlouhodobě neudržitelná. Kongregace propagandy nařídila nunciovi v Paříži, kardinálu Giuseppemu Doriovi Pamphilimu, aby prostřednictvím amerického velvyslance ve Francii, čili Benjamina Franklina, zjistil, koho by zaoceánská vláda byla ochotna přijmout jako tamějšího vrchního představitele katolické Církve. Franklin i kongres prohlásili, že se k tomu vzhledem k odluce Církve od státu necítí být způsobilí. Nicméně Franklin neoficiálně naznačil, že by to vzhledem k přátelství mezi francouzským a americkým lidem mohl být někdo francouzského původu. Pak mu ovšem kdosi, patrně z řad bývalých jezuitů, napověděl jméno Johna Carrola, což ve Franklinovi vyvolalo vzpomínky na kněze, který ho doprovázel na diplomatické misi do Québecu. Díky velvyslancově i nunciově podpoře byl P. Carroll nakonec papežem Piem VI. v červnu 1784 jmenován superiorem misí a koncem téhož roku apoštolským prefektem pro Spojené státy. Podle všeho o tento úřad sám neusiloval, ale když byl vybrán, pokorně přijal svěřenou pravomoc.

Do činnosti Johna Carrola se promítaly tři hlavní faktory: jeho osobní liberální smýšlení spojené s přesvědčením, že ve Spojených státech se zhmotňuje nová, osvícená podoba spravování věcí veřejných a

vlády; nedůvěra k římským institucím, především ke Kongregaci propagandy; a, jak to nazval americký historik Justin Wlash, „takřka paranoidní“ strach z toho, že američtí katolíci budou vnímáni jako lidé, kteří podléhají cizí moci a jsou, přinejmenším latentně, méně loajální k tamějšímu zřízení než ostatní obyvatelé Nového světa. Je to patrné i z toho, jak se snažil zdůraznit roli katolíků v revoluční Kontinentální armádě George Washingtona: „Prolévali svou krev stejně tak hojně jako ostatní spoluobčané, aby upevnili budovu nezávislosti. Snad ještě jednohlasněji než jakákoliv jiná skupina lidí byli shodní v doporučení a podporování této vlády, od níž si Amerika slibuje veškerá požehnání spravedlnosti, pokoje, blahobytu, dobrého řádu a občanské a náboženské svobody.“

Protikatolícka karikatúra

zdroj: picryl.com

Snad právě ze zmíněných důvodů nebo dokonce i ze svého upřímného přesvědčení prohlašoval, že se papežská moc omezuje čistě na duchovní záležitosti a že by vzhledem na zvláštní situaci ve Spojených státech neměl mít Řím vliv na jmenování amerických biskupů. Sám pod dojmem z fungování protestantských sekt nastolil zprvu v demokratickém duchu systém laických farních správců. Časem ovšem od takové správy musel ustoupit, protože se často stávalo, že se vzpurní kněží spojovali s laiky proti nadřízeným. Už jako arcibiskup později uznal, že laické řízení farností bylo omylem.

Bylo jasné, že ustanovení diecézního biskupa ve Spojených státech je jen otázkou času. John Carroll prosazoval, aby biskupa volili pouze američtí kněží, a to nejen proto, že byl přívržencem demokratických principů uvnitř Církve, ale rovněž z toho důvodu, že se obával reakce ze strany federální vlády, která by mohla nelibě nést vnější papežské zasahování do záležitostí americké církve, o nelibosti ze strany místních protestantů ani nemluvě. „Biskupové“, které američtí kolonisté znali, byli voleni tamějším nekatolickým duchovenstvem a Carroll zastával názor, že by se nemělo od této „tradice“ ustupovat. Požádal tedy Apoštolský stolec, aby si američtí kněží mohli zvolit svého biskupa, a bylo mu vyhověno, ovšem s tou podmínkou, že se jedná o ojedinělý postup.

Přesto na zasedání generální kapituly, která nakonec vyvrcholila předpokládaným zvolením Johna Carrollova za biskupa, přijali účastníci řadu opatření s cílem zakotvit trvalý systém biskupských voleb. Sbor duchovních měl po britském vzoru nejprve zvolit volitele, kteří by se pak shromáždili a vybrali biskupa. Carroll doufal, že jeho volba navzdory zmíněné podmínce Říma vytvoří precedens. Protože, jak sdělil jinému bývalému jezuitovi Charlesi Plowdenovi, který mimochodem vyhlásil i kázání u příležitosti Carrollova biskupského svěcení, „v opačném případě na nás zde naše vláda nebude nikdy shlížet přívítivě a vypukne nespokojenost, a to i mezi naším vlastním klérem“. Nicméně Řím už jakékoliv další demokratizační snahy nedovolil.

INTERIOR OF THE CHAPEL AT LULWORTH CASTLE, WHERE BISHOP CARROLL WAS CONSECRATED.

Kaplnka v Lulworth Castle, Dorset, Anglicko, v ktorej bol Carroll vysvätený za biskupa Baltimoru

zdroj: wikimedia commons

John Carroll byl dvaceti čtyřmi hlasy oproti jednomu v dubnu 1789 zvolen, v listopadu 1789 ho papež Pius VI. na základě toho jmenoval biskupem Baltimoru v Marylandu, ale svěcení proběhlo až v srpnu 1790 v Londýně. Jedním z důvodů zmíněného zdržení byla Carrollova žádost, aby směl v přísaze vynechat zmínku o „potírání heretiků“ jakožto jedné z biskupských povinností, jelikož se obával, že by to mohlo vzbudit nevoli nejen přítomných protestantů, ale způsobit potíže i v zaoceánské domovině. Řím mu opět vyhověl. Před odjezdem na svěcení do Londýna mu a všem americkým katolíkům prezident George Washington napsal:

„S tím jak se lidstvo stává liberálnější, bude zároveň ochotnější připustit, že ti, kteří sami jednají jako ctihodní členové společenství, jsou zároveň povoláni k obraně světského státu. Dokonce doufám, že spatřím Ameriku mezi nejpřednějšími národy, pokud jde o vzor spravedlnosti a volnosti. A předpokládám, že vaši spoluobčané nezapomenou, jak jste se vlastenecky podíleli na završení jejich revoluce a ustanovení jejich vlády...“

Mnozí američtí katolíci na tento liberální odkaz navazovali a bránili americký systém jako vtělení dokonalého pozemského uspořádání. Jak s hrdostí pravil sám John Carroll: „V těchto Spojených státech prošel náš náboženský systém ještě jedinečnější revolucí než politický, je-li to vůbec možné.“

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/amerikanismus-hereze-kterou-zijeme-2-cast/>